

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<i>Ευρετήριο πινάκων και εικόνων</i>	17
<i>Ευχαριστίες</i>	19
<i>Εισαγωγή</i>	21

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ ΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1.

Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΕΛΥΤΗ ΕΝΑΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ-ΝΕΑΝΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

1.1. Η ποιητική προσωπικότητα και το διεθνές αποτύπωμα του Οδυσσέα Ελύτη	29
1.1.1. Η επιλογή του ποιητικού του ψευδωνύμου	29
1.1.2. Η στροφή στην ποίηση	30
1.1.3. Ο Ελύτης και η σχέση του με το Υπερρεαλιστικό κίνημα. Σημεία ταύτισης και σημεία απόκλισης	32
1.1.4. Η φύση ως δομικό στοιχείο της ποίησης του Ελύτη	38
1.1.5. Η ποίηση του Ελύτη. Μια «εφηβική» ποίηση	42
1.2. Ιστορική αναδρομή	43
1.2.1. Τα πρώτα χρόνια του Ελύτη (1911-1928)	43
1.2.2. Ελύτης και λογοτεχνικές συνεργασίες	44
1.2.3. Η διάκριση του έργου	48
1.3. Γεγονότα-σταθμοί στη ζωή και το έργο του Ελύτη	51
1.4. Χρονολογικός πίνακας	54

1.5. Μια βιωματική κατάθεση από την ποιήτρια Ιουλίτα Ηλιοπούλου.	57
1.6. Οι αντιλήψεις του Οδυσσέα Ελύτη για τη γλώσσα και το παιδί	58
1.6.1. Ο άρρηκτος δεσμός με την ελληνική γλώσσα	58
1.6.2. Η εστίαση στην παιδική και νεανική ηλικία	63

2.

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

2.1. Η έννοια του ύφους.	67
2.2. Η έννοια της δημιουργικότητας στη γλώσσα.	70
2.2.1. Μια αρχική προσέγγιση	70
2.2.2. Ο ορισμός της δημιουργικότητας.	71
2.2.3. Η δημιουργικότητα ως «απόκλιση»	72
2.2.4. Γλωσσικό λάθος και δημιουργικότητα.	74
2.3. Κείμενο και κειμενικές λειτουργίες	75
2.4. Ποιητικές γραμματικές	78

3.

Η ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΗΣ ΣΕ ΣΥΝΑΡΤΗΣΗ
ΜΕ ΤΙΣ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

3.1. Οι πρωτογενείς, δευτερογενείς και υστερογενείς λειτουργίες	83
3.2. Η γλώσσα ως κορυφαίο εργαλείο αναπαράστασης/περιγραφής	85
3.3. Σχήματα λόγου στην ποίηση	85
3.3.1. Από γραμματική άποψη	86
3.3.2. Από συντακτική άποψη	88
3.3.3. Από σημασιολογική άποψη.	91
3.4. Κριτική Ανάλυση Λόγου.	92
3.5. Οι απεικονίσεις του παιδιού σε ποιητικά κείμενα – Ενδεικτικές αναφορές.	94
3.5.1. Η περίπτωση των <i>Ελεύθερων Πολιορκημένων</i> (Διονύσιος Σολωμός).	94
3.5.2. Η περίπτωση του «Τάφου» (Κωστής Παλαμάς)	96
3.5.3. Η περίπτωση του «Πρωινού άστρου» (Γιάννης Ρίτσος) . .	97

3.5.4. Η περίπτωση του «Κάποτε θα ῥθουν» (Λευτέρης Παπαδόπουλος)	98
3.6. Οι απεικονίσεις του παιδιού σε άλλα —μη ποιητικά— κείμενα. Ενδεικτικές αναφορές.	99
3.6.1. Τα παιδιά σε περιόδους κρίσης για την ελληνική κοινωνία	99
3.6.2. Τα παιδιά στη δημόσια σφαίρα. Η περίπτωση των παιδιών των προσφύγων	100

4.

Ο ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ

4.1. Η έννοια της μεταφοράς και της μετωνυμίας.	102
4.2. Γλώσσα και συναίσθημα	104
4.3. Η μεταφορά και η μετωνυμία στη λογοτεχνία	106

5.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ
ΕΝΟΣ ΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΑΠΟ ΠΑΙΔΙΑ

5.1. Η έννοια της ανάγνωσης	108
5.2. Χαρακτηριστικά της ανάγνωσης	109
5.3. Διαδικασίες ανάγνωσης και πρόσληψης της ποίησης.	111

6.

Η ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥ ΕΛΥΤΗ

6.1. Ιδιόλεκτος.	115
6.1.1. Νεολογισμοί	119
6.2. Λεξιλόγιο	124
6.2.1. Θεωρητική πλαισίωση	124
6.2.2. Στοιχεία βιβλιογραφικής επισκόπησης για το λεξιλόγιο του Ελύτη.	126

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ
ΤΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΣΚΕΛΟΣ

7.

Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

7.1. Γενικά στοιχεία	131
7.2. Δεξαμενές άντλησης κειμένων. Τα κριτήρια συγκέντρωσης και επιλογής.	132
7.3. Υπόθεση εργασίας και ερευνητικά ερωτήματα.	136
7.4. Μοντέλα ανάλυσης των αναπαραστάσεων	138
7.4.1. Ποιητική γραμματική.	138
7.4.1.1. Η υπόσταση της ποιητικής γλώσσας.	139
7.4.1.2. Η ποιητική γραμματική ως ερευνητικό εργαλείο . . .	141
7.4.2. Κριτική Ανάλυση Λόγου	142

8.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

8.1. Οι επιλεγείσες ποιητικές συλλογές	145
8.1.1. <i>Ήλιος ο πρώτος</i>	145
8.1.2. <i>Ο Ήλιος ο Ηλιάτορας</i>	147
8.1.3. <i>Το φωτόδεντρο και η δέκατη τέταρτη ομορφιά</i>	149
8.1.4. <i>Τα ρω του έρωτα</i>	151
8.1.5. <i>Εκ του πλησίον</i>	153
8.2. Οι αναπαραστάσεις του παιδιού στον Ελύτη. Γενικά χαρακτηριστικά	154
8.3. Αρχική διάκριση σε ομάδες με κοινά χαρακτηριστικά	156
8.4. Κατηγορίες αναπαραστάσεων	159
8.4.1. Το παιδί σε σύνδεση με την αθωότητα, την ελπίδα και την αισιοδοξία.	159
8.4.2. Το παιδί σε σύνδεση με την πατρίδα, την ιστορία και την έννοια της χρονικής συνέχειας.	162
8.4.3. Το παιδί σε σύνδεση με το θρησκευτικό στοιχείο και την ιερότητα.	167
8.4.4. Το παιδί σε σύνδεση με το στοιχείο της γονεικότητας . . .	172

8.4.5. Το παιδί σε σύνδεση με τις έννοιες της νεότητας, της δύναμης και του πείσματος	174
8.4.6. Το παιδί σε σύνδεση με τη φύση	178
8.4.7. Το παιδί σε σύνδεση με τον θάνατο, τον πόλεμο, τον πόνο και την ορφάνια. Αναπάντεχες όψεις της παιδικότητας . .	184
8.4.8. Το παιδί μέσα από αυτοβιογραφικές αναφορές του ποιητή	185
8.4.9. Το παιδί μέσα από έμμεσες αναφορές	187
8.5. Το παιδί στα σχήματα της μεταφοράς, της προσωποποίησης και της παρομοίωσης	190
8.6. Στο μεταφραστικό έργο του Ελύτη (Η περίπτωση του Φεδερίκο Γκαρθία Λόρκα και του Μπέρτολτ Μπρεχτ όπως ενσωματώνονται στην ποιητική συλλογή <i>Τα ρω του έρωτα</i>)	195

9.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ:

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΟ ΝΗΣΙΑΓΩΓΕΙΟ

ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΠΡΩΤΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

9.1. Εισαγωγικά στοιχεία	205
9.1.1. Η παιγνιώδης προσέγγιση της ποίησης	207
9.1.2. Η επαφή του μαθητή με την ποιητική δημιουργία. Ο ρόλος του δασκάλου	209
9.2. Οι προϋποθέσεις για μία επιτυχή διδακτική αξιοποίηση της ποίησης στην προσχολική και πρωτοσχολική εκπαίδευση	210
9.3. Η ελυτική ποίηση στην εκπαίδευση	213
9.4. Διδακτικές προτάσεις αξιοποίησης της ποίησης του Ελύτη στο Νηπιαγωγείο	215
9.4.1. Γενικά στοιχεία	215
9.4.2. Η γωνιά της ποίησης	215
9.4.3. Τα ποιήματα σε κοινή θέα	216
9.4.4. Εικαστική διαμεσολάβηση και θεατρική δημιουργία	218
9.4.5. Το «κουτί της ποίησης»	220
9.4.6. Η ελεύθερη συζήτηση, η κριτική σκέψη.	220
9.4.7. Παίζοντας με τις λέξεις.	221
9.5. Διδακτικές προτάσεις αξιοποίησης της ποίησης του Ελύτη στην Α' και τη Β' τάξη του Δημοτικού σχολείου	223

9.5.1. Γενικά στοιχεία	223
9.5.2. Η ποίηση μέσα από μια διαθεματική οπτική	225
9.5.3. Ερασιστές λέξεις	227
9.5.4. Γλωσσικά... οικοδομήματα	229
9.5.5. Ποιητικά παιχνίδια με πλαστελίνη	230
9.6. Εφαρμοσμένες παιδαγωγικές απόπειρες στην προσχολική και πρωτοσχολική εκπαίδευση	231
9.6.1. Στο Νηπιαγωγείο. Από το παιχνίδι στην ποίηση	231
9.6.2. Στην Α' Δημοτικού. Παίζουμε με τις λέξεις. Χτίζουμε έναν στίχο	233
9.6.3. Στη Β' Δημοτικού. Από τη συλλογή λέξεων στην ποιητική δημιουργία	234
9.7. Επιμέρους επιλογικές σκέψεις	235

10.

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΣΤΗΝ ΕΛΥΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ
ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

10.1. Εισαγωγικά στοιχεία	237
10.2. Ελυτική ποίηση και δυνατότητες συμπερίληψης	238
10.2.1. Μεταγραφή επιλεγμένων ποιημάτων του Ελύτη στον κώδικα Braille	239
10.2.2. Ελυτική ποίηση και ψηφιακές τεχνολογίες. Η αξιοποίηση των QR codes	241
10.3. Ελυτική ποίηση και Τεχνητή Νοημοσύνη	242
10.3.1. Ψηφιακό παιχνίδι μνήμης	244
10.3.2. Δημιουργία ψηφιακών βιβλίων	245
10.3.3. Δημιουργία κινούμενων εικόνων	246
10.3.4. Ψηφιακός βοηθός My AI - Chatbot Assistant	247
10.3.5. Από τις λέξεις στη δημιουργία ψηφιακών εικόνων	248
10.4. Ελυτική ποίηση και φυσιοκρατική νοημοσύνη. Η περίπτωση της συλλογής <i>Ήλιος ο πρώτος</i>	251

11.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ
ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

11.1. Γενικά συμπεράσματα	256
11.2. Ειδικά συμπεράσματα	260
11.3. Η ανάδειξη της ελυτικής εστίασης στο παιδί στη σύγχρονη πραγματικότητα	263
11.4. Σκέψεις και προτάσεις για περαιτέρω μελέτη του αντικειμένου	264
<i>Βιβλιογραφία</i>	267
Ελληνική βιβλιογραφία	267
Ξενόγλωσση βιβλιογραφία	276
Ηλεκτρονική βιβλιογραφία	277
<i>Παράρτηματα</i>	
Παράρτημα 1	285
Παράρτημα 2	292
Παράρτημα 3	295
Παράρτημα 4	300
Παράρτημα 5	304